

ЕЛЬ-ШАМАНДІ
Самір Хассан,

здобувач кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, м. Харків.

Анотація: у статті розглянуто основні нормативно-правові акти, які регулюють торговельно-економічне співробітництво України та Польщі. Проведено періодизацію формування законодавчого забезпечення. Виявлено переваги та недоліки існуючого законодавчого забезпечення сфери українсько-польського торговельного співробітництва.

Ключові слова: торговельно-економічне співробітництво, Україна, Польща, законодавче забезпечення, державне регулювання, нормативно-правові акти.

УДК 340.132.2:339-005.56(477+438)

Самір Хассан ЕЛЬ-ШАМАНДІ

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО ТОРГОВЕЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Постановка проблеми. Необхідність підтримки та розвитку зовнішньоторговельних відносин України з Польщею визначається не лише наявністю спільних кордонів, культурних традицій, спільного історичного минулого, а й схожими геополітичними та економічними інтересами.

Окрім цього Польща зацікавлена у постійному нарощуванні товарообігу з Україною та у здійсненні енергетичної стратегії, науковому, військовому, культурному співробітництві.

Українсько-польські відносини, як будь-які інші торговельні відносини, забезпечені певною законодавчою базою, яка, зважаючи на необхідність активізації українсько-польських господарських взаємовідносин, потребує детального аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості співробітництва між Україною та Польщею становили науковий інтерес багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, при цьому дослідження економічного аспекту співпраці проводили такі вчені: О. Баранович, К. Бухановський, О. Головка, Ю. Голубушин, М. Долішній, Г. Ковальчак, В. Колесник, Ю. Лавриненко, М. Марченко, Т. Панфілова, С. Пархомчук, А. Поручник, О. Сидоренко, В. Сіденко, С. Соколенко, К. Скрипченко, Т. Циганкова та інші.

Тож проблему функціонування та розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною та Польщею було розглянуто великою кількістю як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. При цьому, у сучасній та давнішій вітчизняній та закордонній науковій літературі не має достатнього аналізу.

Метою статті є законодавчого забезпечення торговельно-економічного співробітництва між Україною та Польщею.

Виклад основного матеріалу. Виклад основного матеріалу. На сьогодні між Україною та Польщею підписано більше 200 двосторонніх документів, які визначають умови українсько-польського співробітництва в економічній, політичній, гуманітарній, науково-технічній та військовій сферах.

Процес формування законодавчого забезпечення українсько-польських відносин триває протягом усього періоду функціонування та розвитку зовнішньої торгівлі цих країн, але найфундаментальнішими вважаються перші міждержавні документи, котрі сприяли закладенню основи економічних відносин та їх майбутнього розвитку.

Особливість укладання найперших українсько-польських документів полягала у тому, що їх підписання відбулось в умовах, коли Україна не була рівноправним суб'єктом міжнародних відносин, адже не мала повного суверенітету.

Першим кроком на шляху до загальновизнаної правосуб'єктності Української Радянської Соціалістичної Республіки у 1990 році була "Декларація про державний суверенітет України", яка, проголошуючи державний суверенітет України як верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади Республіки в межах її території, проголошувала незалежність УРСР рівноправність у зовнішніх

відносинах [2, с. 429]. Саме завдяки цьому документу Україна отримала можливість формувати відносини з іншими країнами на правах суверенної держави.

Завдяки "Декларації про державний суверенітет України" виникла можливість більш самостійно проводити зовнішню політику, але насправді цей документ декларував суверенітет УРСР у складі СРСР, але не повну незалежність України.

Зі сторони польського уряду першим кроком до торговельного співробітництва з Україною став візит у Київ в 1990 р. міністра закордонних справ Польщі К. Скубішевського, в результаті якого була підписана "Декларацію про основні принципи та напрямки розвитку українсько-польських відносин".

У цьому документі обидві сторони зазначили своє прагнення до створення між ними добросусідських відносин, розвитку співробітництва між країнами та проведення переговорів щодо обміну дипломатичними, консультаційними та торговими представництвами.

Окрім того, Декларація передбачала налагодження між Україною та Польщею культурної, політичної, економічної та науково-технічної співпраці. Також сторони домовились про проведення консультацій між Міністерствами закордонних справ України і Польської Республіки з проблем, які стосуються їх двосторонніх відносин, співробітництва на міжнародній арені, у рамках ООН та інших міжнародних проблем [3].

Восени 1991 року відбулася низка офіційних візитів українських посадових осіб до Польщі з метою обговорення широкого спектру важливих питань та підписання "Протоколу про консультації між Міністерством закордонних справ України і Міністерством закордонних справ Республіки Польщі".

У цьому документі зазначалась необхідність України та Польщі проводити консультації регіональних, загальноєвропейських та міжнародних проблем двосторонніх відносин [5].

Також восени 1991 року міністри закордонних справ Польщі й України сприяли:

- узгодженню засад розвитку українсько-польських відносин на основі визнання суверенності обох держав;
- встановленню консульських відносин та потенційному перенесенні їх до рівня дипломатичних;
- підписанню "Спільного комюніке" щодо налагодження дипломатичних відносини найближчим часом.

Варто зазначити, що першою незалежність України визнала Польща після референдуму 1 грудня 1991 року. Встановлення повноцінних дипломатичних стосунків між Україною та Польщею відбулося незабаром – 4 січня 1992 року, що сприяло новому етапі стосунків між країнами, адже тепер обидві стали незалежними державами та повноцінними суб'єктами міжнародної політики.

Результатом першого візиту Президента України Л. Кравчука до Республіки Польща, що відбувся 18-19 травня 1992 р., стало підписання основоположного міждержавного "Договору про добросусідство, дружні відносин та співробітництв". Ця угода торкається таких сфер:

- політичного співробітництва на регіональному та міжнародному рівнях;
- відсутності територіальних претензій між двома державами;
- відмови від війни як засобу вирішення спірних питань;
- проблем міжнародної безпеки;
- сприяння економічному, політичному, культурному, екологічному, науковому, правовому та гуманітарному співробітництву між Україною та Республікою Польща [4].

Загалом з 1992 року розпочалось:

- встановлення ближчих контактів України з Польщею, презентація України польської політичній еліті;

- підписання перших двосторонніх документів;
- аналіз економічних можливостей партнерів.

Наступним кроком у розвитку українсько-польських відносин стало створення у 1993 році Консультативного комітету президентів України і Польщі. Цей Комітет був створений для того, щоб обмінюватись поглядами, інформацією і поглядами з приводу методів розвитку добросусідської співпраці та підготовки відповідних пропозицій для президентів обох держав.

Згодом, зважаючи на спільне бажання євроінтеграції дружніх країн, 25 червня 1996 р. у Польщі підписано "Спільну Декларацію Президента України і Президента Республіки Польщі", яка заклала основу переходу українсько-польських відносин на вищий рівень.

Цей документ, як і попередні, пріоритетного становища надавав політичним відносинам, адже з його 13 статей аж 8 стосувалися розвитку політичної співпраці [5].

Візит міністра закордонних справ Польщі до Києва у 1994 році сприяв визначенню позицію Польщі щодо України, яка полягала у зацікавленості Польщі у незалежності України.

Через півроку відбувся візит міністра закордонних справ України до Польщі, результатом якого стало прийняття "Декларації міністрів закордонних справ України та Республіки Польща про засади формування українсько-польського партнерства", у якій наголошувалась необхідність європейського контексту двосторонніх відносин, а Польща взяла на себе зобов'язання презентувати Україну іншим європейським країнам [1].

У 1995 – 1999 рр. почала активно розвиватися договірно-правова база українсько-польських відносин, а двосторонні відносини вийшли на рівень стратегічного партнерства, чому сприяло підписання Л. Кучмою та О. Квасневським Спільної заяви "До порозуміння і єднання" у травні 1997 р. Внаслідок підписання цього документу відбулася активізація українсько-польських контактів на різних рівнях: культурному, науковому, підприємницькому, міжгалузевому, загальнодержавному. У цей же час на Консультативний комітет президентів України і Польщі поклали функцію координатора українсько-польського співробітництва в усіх галузях.

Одночасно у ці роки внаслідок підписання 26 травня 1997 р. "Великого договору" між Києвом та Москвою знизилась активність українсько-польських відносин.

Значних змін зазнали відносини між Україною та Польщею протягом 1999–2004 рр., що спричинив вступ Польщі до НАТО, набуттям Польщі членства у Європейському Союзі та визначення Варшави одним із найважливіших партнерів України на міжнародній арені.

Також цей етап характеризується тим, що фактично Польща почала активно сприяти просуванню України до членства в НАТО та ЄС.

Наприкінці цього етапу почав формуватися новий, дієвіший механізм співробітництва парламентарів України та Польщі, заснований на роботі з гармонізації договірно-правової бази двосторонніх відносин та приведення їх у відповідність до вимог ЄС.

Після 2000 року у зв'язку із зміною суспільної та політичної ситуації в Україні та Польщі виникла необхідність визначення орієнтирів та розробки нової стратегії подальшої співпраці, пошуку нових підходів до співробітництва.

Внаслідок цього у січні 2003 року за ініціативи польської сторони було висунуто пропозиції щодо розробки "східного виміру" політики Європейського Союзу, до складу якого повинна входити концепція взаємовідносин з Україною.

Суть польської пропозиції полягала в необхідності визначення українських перспектив щодо членства у Європейському Союзі та наданні статусу країни з ринковою економікою Україні. Також зі сторони Польщі поступили пропозиції щодо створення у рамках Європейського Союзу:

- Європейського фонду демократії для надання підтримки українським, білоруським, молдовським та російським неурядовим організаціям;
- Європейської програми стажувань з підтримки обміну випускниками вищих навчальних закладів та молодими спеціалістами;
- підтримки програми та кафедри європейської інтеграції у вищих навчальних закладах України;
- створення Європейського інвестиційного фонду з метою підтримки малого й середнього бізнесу в Східній Європі.

Польська сторона сподівалась, що втілення цих пропозиції сприятиме залученню України до світової торгівлі, але вони так і не отримали підтримки з боку інституцій Європейського Союзу.

Нового аспекту набули українсько-польські відносини після травня 2004 року у зв'язку зі вступом Польщі до Європейського Союзу та після входження у грудні цього ж року до Шенгенської зони. Польща почала активніше лобювати входження України до Європейського Союзу та НАТО.

Згодом 2005 рік проголосили Роком України в Республіці Польща й відбулось підписання угод про академічне визнання документів про наукові ступені та освіту і співробітництво у сфері інформатизації.

У цьому ж році відбулося значне розширення науково-технічних й торговельно-економічних зв'язків між Польщею та Україною. Одним із найважливіших економічних партнерів Польщі в Центральній Європі стала Україна, адже саме сюди спрямовувалась найбільша частка польського експорту.

Також варто зазначити, що сумісна українсько-польська програма співпраці у галузі науки та технологій у 2008 році нараховувала більше 150 спільних науково-дослідних проєктів.

В той же час на усі сфери українсько-польських відносин чинили певною мірою негативний вплив наслідки вступу Польщі до Шенгенської зони. Після цього виникла необхідність у нових правилах та процедурах перетину українсько-польського кордону, що створило додаткові труднощі для розвитку зовнішньоторговельних відносин між країнами.

У травні 2008 року світовому співтовариству було презентовано польсько-шведські пропозиції "Східне партнерство Європейського Союзу" щодо поглиблення політики Європейського Союзу до східних країн.

Ця ініціатива стосувалася України, Молдови, Грузії, Азербайджану, Вірменії, Білорусі. "Східне партнерство Європейського Союзу" включало набір конкретних інструментів, який дав би можливість відкрити канали Європейського Союзу для реалізації інтеграційних проєктів на території зазначених східних країн., але не гарантував цим країнам членства у Європейському Союзі.

Таким чином, входження Польщі до Європейського Союзу дуже вплинуло на відносини між Україною та Польщею, закріпивши за Польщею роль адвоката та лобіста євроатлантичного та євроінтеграційного курсу України.

Наступний період у розвитку польсько-українських відносин виділяють часовий відрізок з 2010 року й до тепер. Основними складовими цього етапу є:

- реформа та розширення саме економічних контактів між Польщею та Україною;
- інвестиційна співпраця між країнами;
- допомога Польщі в питаннях інтеграції України до Європейського Союзу;
- сприяння скасуванню візового режиму для громадян України з країнами Європейського Союзу.

Протягом 2010 – 2012 років співпраця України та Польщі відбувалась на рівні регіональних проєктів та транскордонної співпраці.

Періодизація українсько-польських відносин наведена у табл. 1.

Періодизація українсько-польських відносин

№ етапу	Роки	Основні законодавчі акти
1.	1990–1992	- "Декларація про засади основних напрямів розвитку українсько-польських відносин"; - "Протокол про консультації між Міністерством закордонних справ України і Міністерством закордонних справ Республіки Польща" (1991р.).
2.	1993–1995	- "Договір про добросусідство, дружні відносин та співробітництво"; - створення Консультаційного комітету президентів України і Польщі (1993 р.); - "Декларація міністрів закордонних справ України та Республіки Польща про засади формування українсько-польського партнерства" (1994 р.).
3.	1996–1999	- "Спільна Декларацію Президента України і Президента Республіки Польща" (1996 р.); - "Спільна заява "До порозуміння і єднання", підписана Л. Кучмою та О. Кваснівським (1997 р.);
4.	2000–2004	- "Угода між Державною митною службою України та Міністром Фінансів Республіки Польща щодо обміну інформацією про товари і транспортні засоби, які перетинають українсько-польський державний кордон" (2003 р.); - "Угода між Урядом Республіки Польща та Кабінетом Міністрів України щодо використання потужностей системи транспортування вуглеводнів "Одеса – Броди" та її інтеграції з польськими потужностями" (2004 р.).
5.	2005–2009	- "Угода між Урядом Республіки Польща та Кабінетом Міністрів України про економічне співробітництво" (2005 р.); - Програма міжнародної співпраці Комітету Охорони споживачів Польщі та Антимонопольним Комітетом України на 2006 рік (2006 р); - "Угода між Державним комітетом України з питань технічного регулювання та споживчої політики (ДССУ) і Польським комітетом стандартизації (РКН) про співробітництво у сфері стандартизації (2007 р.); - польсько-шведські пропозиції "Східне партнерство Європейського Союзу" (2008 р.)
6.	2010 й до тепер	- "Протокол 4 засідання Польсько-Української міжурядової комісії з питань економічного співробітництва" (2010); - "Декларація про створення українсько-польського форуму партнерства між Міністерством закордонних справ України та Міністерством закордонних справ Польщі" (2011)

Висновки та перспективи подальших досліджень. Безперечно, прогалини у законодавчому забезпеченні зовнішньоторговельних відносин між Україною та Польщею дуже вплинули на сучасний стан торговельно-економічного співробітництва цих країн. Таким чином, аналіз законодавчої бази, яка регулює українсько-польські відносини, показав її неповноту та необхідність доопрацювання саме законодавчого забезпечення економічного співробітництва.

Література:

1. Декларації міністрів закордонних справ України та Республіки Польща про засади формування українсько-польського партнерства від 21.03.1994 № 616_072 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/616_072.
2. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). – 1990. – № 31. – С. 429.
3. Декларація про основні принципи та напрямки розвитку українсько-польських відносин від 13.10.1990 № 616_176. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/616_176.
4. Договір про добросусідство, дружні відносин та співробітництво від 24.02.1994 № 703_150 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/703_150.
5. Протокол про консультації між Міністерством закордонних справ України і Міністерством закордонних справ Республіки Польща [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.licasoft.com.ua/index.php/component/lica/?href=0&view=text&base=1&id=231345&menu=52299>.
6. Спільна Декларація Президента України і Президента Республіки Польща від 25.06.1996 №616_088 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/616_088.